

Vergaderjaar 2008–2009

30 196

Duurzame ontwikkeling en beleid

Nr. 44

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTE- LIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 november 2008

Tijdens het Algemeen Overleg op 27 maart jl. (Kamerstuk 30 196, nr. 29) met de Vaste Commissie voor VROM, heb ik toegezegd u halfjaarlijks te informeren over de voortgang op het dossier Duurzaam Inkopen. In deze brief geef ik de stand van zaken weer met betrekking tot de criteria ontwikkeling, implementatie, de internationale context en de monitoring. Daarnaast blik ik vooruit op 2009. Tot slot meld ik de stand van zaken van de moties en toezeggingen.

Inleiding

Duurzame ontwikkeling is een van de speerpunten van dit kabinet. Om de markt voor duurzame producten te stimuleren, gebruiken we de inkoopkracht van de overheid. Met jaarlijks 40 miljard euro aan bestedingen kunnen wij een belangrijke prikkel geven aan innovatie en duurzaamheid in het bedrijfsleven.

In 2010 gaat het Rijk voor 100 procent duurzaam inkopen. Gemeenten streven naar 75 procent in 2010 en 100 procent in 2015. Provincies en waterschappen hebben 50 procent in 2010 als doel gesteld. Door het goede voorbeeld te geven en duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls.

1. Criteria ontwikkeling

De realisatie van Duurzaam Inkopen heeft mijn absolute prioriteit. Om invulling te geven aan het begrip «duurzaamheid», zorg ik dat door SenterNovem criteria worden opgesteld voor alle productgroepen die de overheid inkoop: van kantoormeubelen en energie tot wegen en kantoren. Met behulp van deze criteria kunnen overheden duurzaamheid inpassen in hun inkoopbeleid.

De criteriasets bestaan uit eisen en wensen die worden opgenomen in de bestekteksten. Iedere leverancier die aan de overheden levert, is verplicht aan de eisen te voldoen. Met de «wensen» kunnen opdrachtnemers zich onderscheiden tijdens de gunningsfase. Bij het stellen van de criteria heb ik hoge ambities. Ik ga voor de inkoop van duurzame producten en diensten en dus voor de marktpartijen die een hoge duurzaamheidsstandaard kunnen garanderen.

Op dit moment zijn voor 31 productgroepen de milieucriteria gereed. De nog resterende criteriasets volgen de komende maanden, zie planning in de bijlage¹. Ik ben tevens gestart met de invoering van «Cradle to Cradle»-elementen in de milieucriteria voor duurzaam inkopen.

Dat wil zeggen dat in de wensen productkenmerken als herbruikbaarheid, demonteerbaarheid en het gebruik van secundaire grondstoffen worden meegenomen. Naar verwachting zullen in 2009 25 productgroepen en medio 2010 de helft van de productgroepen criteria hebben waarin deze aanpak is meegenomen.

Zoals u weet zijn inmiddels ook de uitgangspunten voor sociale criteria vastgesteld (TK 2007–2008, 30 196 nr. 33). De komende periode wordt benut voor de uitwerking hiervan. Zodra deze fase is afgerond, zal ik u informeren over de exacte invulling van deze criteria. In het eerste kwartaal 2009 zullen voor alle productgroepen die de overheid inkoop de milieucriteria beschikbaar zijn.

2. Implementatie

2.1 Overheden

Om de implementatie van de duurzaamheidscriteria te stimuleren, heb ik op 22 mei jl. het startsein gegeven voor de campagne «Duurzaam Inkopen: gewoon doen!». In het kader van deze campagne organiseren de koepelorganisaties VNG, IPO en UvW meer dan honderd cursussen en bijeenkomsten voor bestuurders en inkopers van gemeenten, provincies en waterschappen. De campagne wordt gesubsidieerd en gecoördineerd door het ministerie van VROM. Ter ondersteuning van deze campagne wordt een aantal handreikingen voor het toepassen van duurzaamheidscriteria opgesteld, zoals de onlangs verschenen brochure «Aan de slag met duurzaam inkopen!» van de VNG. Iedere gemeente in Nederland heeft deze brochure inmiddels per post ontvangen.

Voor de bevordering van duurzaam inkopen binnen het Rijk werk ik samen met het nieuwe DG Organisatie en Bedrijfsvoering Rijksoverheid van BZK. Per departement worden voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor inkopers, budgethouders en bestuurders. Daarin wordt onder meer toegevoegd dat het in specifieke gevallen nodig kan blijken te zijn (veiligheid, hoge kosten of operationele eisen) om bepaalde criteria niet voor de volle honderd procent toe te passen. Daarnaast heb ik in juni 2008 een brief gestuurd aan mijn medebewindspersonen waarin ik hen attent heb gemaakt op de opgeleverde duurzaamheidscriteria. Hierbij heb ik aangegeven, dat zij ook verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de 100%-doelstelling in 2010 bij baten-lastendiensten en Zelfstandige Bestuurs-Organen (ZBO's) zonder rechtspersoonlijkheid. Verder heb ik hen gevraagd om afspraken te maken over duurzaam inkopen met ZBO's met eigen rechtspersoonlijkheid en Rechtspersonen met een wettelijke taak.

Daarnaast vindt samenwerking plaats met PIANOo (Professioneel en Innovatief Aanbesteden, Netwerk voor Overheids-opdrachtgevers), onderdeel van het ministerie van Economische Zaken. Via de PIANOo-desk

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

vindt kennisuitwisseling over duurzaam inkopen plaats met en tussen overheidsinkopers. Centrale informatiebron voor duurzaam inkopen is de website van het ministerie van VROM.

2.2 Nieuwe deelnemers

Naast de bevordering van duurzaam inkopen bij overheden, benader ik ook «nieuwe groepen» om duurzaam in te kopen. Daarbij gaat het voornamelijk om organisaties die (voornamelijk) met publieke middelen worden bekostigd. Zo tekenen universiteiten en hogescholen, op mijn verzoek, komende december een verklaring om duurzaam in te kopen. Ook het middelbaar beroepsonderwijs, voortgezet onderwijs en basisonderwijs heb ik bereid gevonden duurzaamheidscriteria te gaan toepassen bij de inkoop.

Inmiddels heeft de ambtelijke dienst van de Tweede Kamer al aangegeven in 2010 voor 100 % duurzaam inkopen te gaan. Verkennende gesprekken zijn gevoerd met de politie, de SER en enkele intermediaire organisaties uit de gezondheidszorg.

2.3 Bedrijfsleven

Voor de voorlichting richting bedrijfsleven wordt nauw samengewerkt met MVO-Nederland. Deze organisatie is door het Rijk opgericht om de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoord ondernemen te faciliteren. Tijdens de bijeenkomsten die MVO-Nederland tweewekelijks voor ondernemers organiseert, wordt informatie gegeven over duurzaam inkopen door overheden. Daarnaast staat op de MVO-website een dossier met alle voor het bedrijfsleven relevante informatie over duurzaam inkopen en in oktober is een handreiking voor bedrijven verschenen. Tevens is op 28 oktober de «Marktplaats Duurzaam Inkopen» gelanceerd. Dit is een website waar duurzame producenten zich kunnen presenteren en waar (overheids)inkopers snel kunnen zien welke bedrijven voldoen aan de criteria die door de overheid zijn gesteld aan duurzaam inkopen. Vanzelfsprekend onderhoudt VROM zelf ook actief contact met brancheverenigingen, koepelorganisaties en individuele bedrijven. Bij de ontwikkeling van criteria worden brede stakeholderbijeenkomsten en consultatieronden gehouden. Hiervoor bestaat grote belangstelling bij het bedrijfsleven. Daarnaast vinden intervisiebijeenkomsten plaats met een vertegenwoordiging van het bedrijfsleven. Naar aanleiding van de bijeenkomst in januari is de procedure rond criteriaontwikkeling geoptimaliseerd. Tijdens een bijeenkomst die afgelopen juni heeft plaatsgevonden, werd duidelijk dat deze aanpassing geslaagd is. Vanuit diverse partijen, waaronder MKB-Nederland en VNO-NCW, kwam het signaal dat men tevreden is over de samenwerking met VROM en de procedure van criteriaontwikkeling.

3. Internationale context

Inmiddels begint Duurzaam Inkopen ook binnen de EU vaste vormen aan te nemen. In het kader van de richtlijn «Sustainable Consumption and Production» publiceerde de Commissie een mededeling betreffende «Government Green Procurement», waarin een kader wordt gepresenteerd dat moet leiden tot een systeem van duurzaam inkopen bij alle lidstaten. De Commissie heeft daarbij uitgebreid gebruik gemaakt van de expertise en ervaringen in ons land, dat alom wordt gezien als voorloper binnen de Europese context. Nederland heeft, met steun van een groot aantal landen, ervoor gepleit dat het Europese systeem geen belemmeringen gaat vormen voor lidstaten die verder willen gaan en een hogere ambitie nastreven dan de door Brussel te ontwikkelen criteria. Op voorpraak van Nederland heeft de Commissie gekozen voor een doelstelling

van 50% duurzaam inkopen per lidstaat in plaats van aan aanvankelijke Europa-brede doelstelling van 50%. Ook heeft Nederland de Commissie gevraagd om naast milieucriteria sociale criteria een plaats te geven in het systeem.

4. Monitoring

Het monitoren van de toepassing van Duurzaam Inkopen is, onder meer vanwege het benchmark-effect, een goede stimulans voor overheden om voortvarend verder te gaan. De laatst beschikbare monitor (TK 2006–2007, 30 196 en 30 800 XI, nr. 14) geeft cijfers weer uit 2006. Op dit moment wordt een nieuwe monitor uitgevoerd waarin wordt getoetst of overheden de beschikbare criteria toepassen. Daarnaast wordt gevraagd welke andere duurzaamheidsaspecten bij het inkopen zijn meegenomen. De resultaten brengen de voortgang van duurzaam inkopen in kaart. Ook universiteiten doen dit keer mee aan de monitor. Organisaties die niet voldoen aan de gemaakte afspraken over Duurzaam Inkopen, zal ik daarop aanspreken.

Op basis van de resultaten wordt een rapportage opgesteld waarin de voortgang ten opzichte van 2006 wordt weergegeven. Ook worden de resultaten gemeld van de survey die de Europese Commissie deze zomer heeft uitgevoerd naar duurzaam inkopen in de zeven koploperlanden van de Europese Unie, waaronder Nederland. U ontvangt deze informatie bij de volgende voortgangsrapportage, die komend voorjaar naar u wordt gezonden.

5. 2009 en verder

In het eerste kwartaal 2009 zullen de criteria voor alle 80 productgroepen zijn gepubliceerd. Daarmee start de fase van onderhoud en continue aanscherping van de criteria. Niet alleen worden (knock-out)-eisen geregeld aangescherpt, in veel gevallen worden wensen omgezet in eisen, zodat deze een meer uitsluitend karakter krijgen. Ook wordt gestart met het uitvoeren van een zogenoemde «derde trap» van het stelsel van eisen en wensen, waarbij innovatieve leveranciers verder worden uitgedaagd om met aansprekende verbeteringen te komen. Het invoeren van «Cradle to Cradle»-elementen is daar een voorbeeld van. Op dit moment zijn wij bezig om zo'n derde trap vorm te geven. In de eerstvolgende voortgangsrapportage ga ik hier nader op in.

Ook in 2009 zal een juiste en consequente wijze van toepassing van eisen en wensen nauwlettend worden gevolgd. Training en instructie van inkoopers en andere betrokkenen worden voortgezet. De komende jaren wil ik nog meer nieuwe doelgroepen inspireren om duurzaam in te kopen en waar mogelijk bied ik hulp.

Ik ga ervan uit dat de oproep «Duurzaam Inkopen: Gewoon Doen!» binnenkort gewijzigd kan worden in de constatering: «Duurzaam Inkopen: dat doen we gewoon!».

6. Stand van zaken aangenomen moties

Motie Duijvendak/Vermeij trein voor dienstreizen

De motie is ingediend in het debat inzake Duurzaam inkopen op 2 april jl (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2007–2008, nr. 71, blz. 4952–4956). In de motie wordt de regering verzocht te bewerkstelligen dat bij internationale dienstreizen tot 500 kilometer in principe de (snelle) trein wordt genomen. De stand van zaken van uitvoering van deze motie is als volgt. Nader overleg heeft uitgewezen dat, in verband met de ontwikke-

ling naar steeds snellere reizen, een tijdlimiet een betere maatstaf is dan de afstand. Daarbij wordt gedacht aan een limiet van 6 uur. Na interdepartementaal overleg is gebleken dat daarop in sommige gevallen uitzonderingen van toepassing kunnen zijn. In de criteria zal daarom worden toegevoegd dat het eigen vervoerbeleid van de inkopende organisatie uitzonderingen kan beschrijven. Dit wordt gecombineerd met een eis dat de dienstreizen klimaatgecompenseerd moeten worden. Tevens zijn wensen toegevoegd inzake duurzaamheidsinformatie te geven aan de reiziger en inzake huurauto's ter plaatse.

Mijn eigen Ministerie kent al sinds 2004 soortgelijke bepalingen t.a.v. de buitenlandse dienstreizen.

Zeer onlangs is de stuurgroep duurzaam inkopen, waarin alle overheden zijn vertegenwoordigd en die zoals bekend de bevoegdheid heeft de criteria vast te stellen, akkoord gegaan met genoemde criteria. Deze zullen binnenkort worden gepubliceerd.. Parallel hieraan onderzoekt het Ministerie van Binnenlandse Zaken in samenwerking met mijn Ministerie hoe dit geheel ook in het Reisbesluit Buitenland kan worden opgenomen.

Motie Ouwehand m.b.t. dierenwelzijn

De motie is ingediend in het debat op 2 april jl. inzake Duurzaam inkopen (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2007–2008, nr. 71, blz. 4952–4956). In de motie wordt de regering verzocht in de eerstvolgende voortgangsrapportage Duurzaam Inkopen aan te geven op welke wijze dierenwelzijn integraal kan worden opgenomen in de duurzaamheidscriteria. Het karakter van de productgroepen is dermate verschillend dat het opnemen van algemeen geldende criteria niet goed mogelijk is. Bij vele productgroepen zal een criterium m.b.t. dierenwelzijn in het geheel niet relevant zijn. Er wordt per productgroep afzonderlijk geïnventariseerd welke aspecten of onderdelen het meest cruciaal zijn in de zin van de grootste milieu- of sociale impact en de criteria zullen daarop worden toegesneden. Dit houdt in dat voor dierenwelzijn geen algemeen geldende criteria zullen worden opgesteld, maar dat per productgroep wordt nagegaan waar dat nodig is.

Motie Spies/Boelhouwer over het stellen van doelvoorschriften

De motie is ingediend in het debat op 1 juli jl. inzake Luchtkwaliteit (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2007–2008, nr. 103, blz. 7352–7355). In de motie wordt de regering verzocht om in overleg met aanbesteders van openbaar vervoer te treden om hen ervan te overtuigen geen middel-, maar doelvoorschriften te stellen.

De stand van zaken rond de uitvoering van deze motie is als volgt. In het kader van het programma Duurzaam Inkopen is met de verschillende overheden besproken dat als uitgangspunt wordt gehanteerd dat in principe uitsluitend functionele eisen, dat wil zeggen doel- en niet middelgericht, worden gesteld aan productgroepen. Bij openbaar vervoer en andere vervoersgerelateerde productgroepen worden dan ook via de duurzaamheidscriteria geen specifieke eisen aan brandstoffen gesteld. Wel wordt in de toelichting van de criteriadocumenten opgenomen dat er meerdere opties zijn voor de toepassing van brandstoffen. In een nog te ontwikkelen afzonderlijke productgroep Brandstoffen wordt meer gericht op deze materie ingegaan, waarbij nogmaals gesteld zal worden dat gekozen is voor een brandstofneutrale aanpak.

7. Stand van zaken toezeggingen

Diffuse bronnen

Ik heb tijdens het Debat op 27 maart jl. inzake Duurzaam inkopen (30 196

nrs. 18, 19, 20) toegezegd het vraagstuk van diffuse bronnen mee te nemen bij de ontwikkeling van criteria van duurzaam inkopen door bouwbedrijven en de Kamer hierover te informeren. In de brief van 23 mei jl (TK 2207–2008, 30 196, nr. 33) is aangekondigd dat zomer 2008 onderzoek is afgerond op basis waarvan zal worden gezien of eventueel aanvullend beleid noodzakelijk is. Dit onderzoek heeft vertraging opgelopen, maar zal naar verwachting spoedig kunnen worden afgerond. Nadat het beleid t.a.v. deze metalen verder is uitgewerkt zal bij de vaststelling van de criteria voor de relevante productgroepen hiermee rekening worden gehouden. De Kamer zal hierover in de volgende voortgangsrapportage nader worden geïnformeerd.

Duurzame catering

Ik heb tijdens het debat op 2 juli jl. waarbij ondermeer is gesproken over eerdergenoemde brief van 23 mei jl. toegezegd de Tweede kamer nader te informeren over de catering bij LNV.

Sinds 1 januari 2008 hanteert LNV als beleidsdoelstelling dat de catering in 2010 100% duurzaam is en dat er een 100% duurzaam assortiment is dat bestaat uit minimaal 75% biologische ingrediënten aangevuld tot 100% met ingrediënten met andere duurzaamheidsaspecten (conform de lijst die op de SenterNovem-site staat sinds 10 september jl.).

Deze doelstelling geldt voor alle LNV-locaties waar LNV het contract beheert en wordt stapsgewijs ingevoerd door de cateraar, dusdanig dat in 2010 de doelstelling is bereikt. Op dit moment bestaat het assortiment nog niet uit 100% duurzame ingrediënten.

Afspraken met gemeenten over duurzaam inkopen

Ik heb tijdens het debat op 2 juli jl. waarbij ondermeer is gesproken over eerdergenoemde brief van 23 mei jl. aangegeven te willen rapporteren welke successen gemeenten boeken omdat ik actief wil laten zien dat er voortgang wordt geboekt. In paragraaf 4 wordt een en ander gesteld over de monitoring. Deze monitoring zal aandacht besteden aan de resultaten bij gemeenten.

Bioplastics en verpakkingen

Bij verschillende gelegenheden is gevraagd de toepassing van biologisch afbreekbare kunststoffen bij verpakkingen te bevorderen.

Bij de herziening van criteria in de loop van 2009 zal door SenterNovem worden onderzocht welke juridische mogelijkheden er zijn om bij de eisen voor duurzaam inkopen op te nemen een voorkeur voor biologisch afbreekbare kunststoffen uit te spreken en bij welke productgroepen dat van toepassing is.

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
J. M. Cramer